

LÖVÉTEI LÁSZLÓ (1972) Csíkszentdomokos

LÖVÉTEI LÁSZLÓ

Az áldott lik

Töredékek egy szülőföld-esszéből

Kamaszkorom egyik kedves félrehallásából idézem a címben szereplő jelzős szerkezetet: ha nagyon kerestünk valamit a csűrben vagy az árnyék alatt (= fásszín, magyarul: félszer, Arany Jánosnál: félszer), édesapám mindig a következő szólásmondást dörmögte: „Keressük, mint Pipás János az áldott likat!” Jócskán felnőttem már, amikor – visszahallván tőlem a szólásmondást – édesapám kijavította a félrehallást: nem „áldott”, hanem „állott lik”. Természetesen fogalmam sem volt, hogy mi fán terem az *állott lik*, aztán hamarosan kiderült, hogy bányászok között használt szakkifejezésről van szó, egészen pontosan arról a furatról, amelybe (előhajtásban) besült a dinamit. Nos, ezeket az állott lyukakat kereste Pipás János bácsi, s ami még fontosabb: ezeket a besült dinamitokat kellett volna hatástalanítania – ha tudta volna szegény, hogy mi az eljárás ilyenkor. A lényeg: kb. tíz-tizenöt centivel újrafúrunk az állott lyuk fölé, betöltjük, aztán az újabb robbantásnál hatástalanítjuk a besült dinamitot is (aláfúrni szigorúan tilos, mert a besült dinamit bepotytyanhat egy már meglévő üregbe, s ha a fúrófej telibe találja, robban az egész előhajtás, emberestül).

•

Szülőföld. „Áldott” vagy „állott lik”. Úgy látszik, normális kamasz lehettem, ha akkoriban kizárólag *azon*, vagyis az „áldott likon”-on járt az eszem, de ha valaki ma az *állott lik*-at használná a szülőföld (egyik) metaforájaként, fenntartások nélkül kiegyeznék ezzel az illetővel is: ne fúrjunk alája, mert a fúrófej telibe találhatja a besült dinamitot, s akkor... stb. De vajon fúrjunk-e föléje? Kell-e hatástalanítanunk ezt az állott lyukat? Vagy életünk végéig kerülgetnünk kell a besült dinamitot?

•

„Nem volt hazám, nem is harcoltam érte, / azt vártam mindig, hogy valaki kérje” – írtam tizenvalahány évvel ezelőtt. Ma már nyugodtabb vagyok: nemrég „megmutattam” Kőhalom várát Molnár Vilmos kollégámnak, aztán elnézve észak felé elégedetten állapítottam meg, hogy igen, arra van a Homoródok vidéke, ott van az én hazám, amit soha, senki, semmilyen körülmények között nem vehet el tőlem. Pedig csak tizennégy évig éltem huzamosabb ideig ott... Aztán Székelyudvarhely, majd Kolozsvár, s lassan húsz éve élek főbélrőként a feleségemnél, három gyermekem anyjánál Csíkszentdomokoson. Egyszer talán nem ártana ezzel az adóssággal is elszámolni.

•

Szóval: Csíkszentdomokoson... de a személyigazolványomban még mindig Lövetei szerepel állandó lakhelyként. Tudom, hogy hülye vagyok, de ez ügyben tényleg nem engedek a huszonegyből. Egy kicsit bonyolultabb így az életem,

hiszen például adóhatóságilag Székelyudvarhelyhez tartozom, de évente kétszer kibírom ezt a plusz utat, nem beszélve arról, hogy így legalább újra és újra alkalmam adódik beköszönni édesapámékhoz, aztán hazafelé tartva ismét „körbeszegni” ezt a vidéket: megnézni a felújított szász evangélikus templomot Homoróddarócon, aztán Kaca, Szászhomoród, Mirkvásár, Székelyzsombor... Székelyzsombor alatt volt a határ a „kicsi magyar világ” idején, pedig hivatalosan sosem tartozott a Székelyföldhöz. Kit érdekel? Ide jártam járok horgászni. Idáig terjed „Yoknapatawpha” megye, igaz, Székelyzsombor már tényleg az a határvidék, ami Franciagát Faulknernél.

•

Egy időben azzal áltattam magam, hogy regényt fogok írni erről a vidékről. 1946-os, „megtörtént esemény” lett volna az apropó, ti. megöltek egy „komonistát” Lövétén, engem viszont nem ez a történet érdekelt, hanem az „átmenetiség” állapota: átzúg itt is két világháború, háromszor cserélünk főhatalmat, iszonyú tragédiák, elesett katonák és frontharcosok szinte minden családban, minden bokorban-padláson legalább egy Mannlicher (nálunk is), de mi még mindig nem fáradtunk bele a gyilkolásba. Senki nem tudja, mit kell(ene) csinálni: akkor most megint mi van, fejünkön a tikkasztó aszály, lehet-e még pengővel fizetni, tényleg jönnek-e az angolszászok, hazajönnek-e a férfiak a hadifogságból, de élni kell, ölni kell... Megérdemelte-e a „komonista” a lincselést? Nem ez lett volna a fontos számomra, hanem az, hogy egy ilyen történet ürügyén leszámoljak magamban ezzel a vidékkel: az „ősfoglaló” családdal, dombokkal és vizekkel, erdőkkel és kövekkel... de belefűltam az anyagba: lépten-nyomon egy-egy nagyregény témája villant föl, például a második bécsi döntés után Oklánd határában felállított menekülttábor (vagy elosztóátlomlás, vagy hot spot), ahová összegyűjtötték a Dél-Erdélyből átdobott, itthon már gyökértelen székelyeket... Ki vág rendet ekkora kuplerájban? Faulkner? Én mindenesetre nem tudtam-tudok felejtetni, még nem tudok annyira eltávolodni ettől a vidéktől, hogy újra tudjam teremteni.

•

Faulkner. Nem tudom, hányszor olvastam el mindent tőle, ami magyarul megjelent. A Snopes-trilógia második és harmadik kötetén románul kellett átrágnom magam, mert angolul, sajnos, nem tudok annyira, hogy élvezni tudnám az eredeti szöveget. Oroszul se tudok, úgyhogy Varlam Salamovot is románul olvastam-olvasom. Románul bezzeg megjelent a *Kolimai elbeszélések* mind a hat ciklusa! Apropó Salamov: állítólag tízéves koráig minden lényeges dolog megtörténik az emberrel. Móricz legalábbis ezt mondja az *Életem regényében*, s valami ilyesmit állít García Márquez is. Salamov elolvasása előtt magam is hittem ebben a tételben. Ma már nem vagyok ilyen biztos magamban. Lehet, hogy igazuk van, de... itt van Salamov. És Magadan és az egész Távolszék. Úgy ír erről az egésze, mintha a láger lenne a „szülőföldje”. Igaz, hogy húsz évet töltött lágerekben. Nem tudom eldönteni, hogy melyiküket tartsam a 20. század legnagyobb írójának. Hol Faulknerre esküszöm, hol meg Salamovra. Mindkettő robban, de Faulkner mindig az „állott lik” fölé fúr, Salamov meg csak azért is magára robbantja az egész bányát. Én meg... kerülgetem a besült dinamitot... Maradjon hát ott a címben az az „áldott lik”-as jelzős szerkezet! Kicsit blaszfém, kicsit vulgáris, de... szeretem.

Csíkszentdomokos, 2017. január 27.